

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

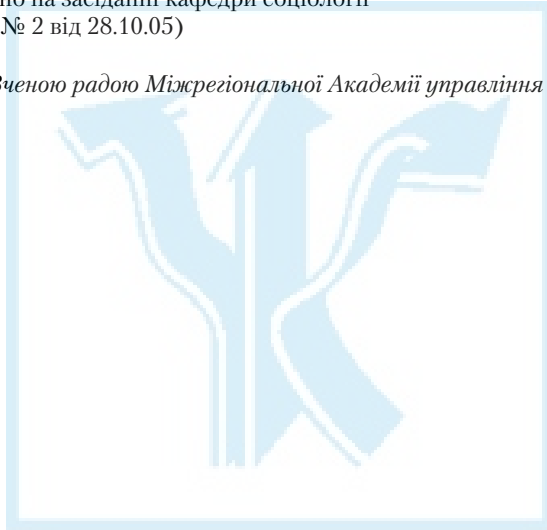
НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ”
(для бакалаврів спеціальності “Соціологія”)

Київ 2006

Підготовлено професором кафедри соціології *В. І. Судаковим*
та фахівцем кафедри соціології *А. О. Петренко-Лисак*

Затверджено на засіданні кафедри соціології
(протокол № 2 від 28.10.05)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Судаков В. І., Петренко-Лисак А. О. Навчальна програма дисципліни
“Вступ до спеціальності” (для бакалаврів спеціальності “Соціологія”). — К.:
МАУП, 2006. — 16 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Вступ до спеціальності”, питання для самоконтролю, теми контрольних робіт, а також список рекомендованої літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2006

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма курсу “Вступ до спеціальності” спрямована на здобуття студентами першого курсу базових знань з соціології, розширення їх кругозору, формування соціологічної культури, а також вмій та навичок соціологічного аналізу суспільного життя.

Особливість курсу “Вступ до спеціальності” полягає в наданні студентам можливості ознайомитися з основними напрямками майбутньої спеціальності, дізнатися про специфіку соціологічного підходу до вивчення суспільства, соціальних спільнот, інститутів, сутності соціальних взаємодій та взаємовідносин. Курс передбачає репрезентацію основних досягнень соціологічної теорії, розгляд проблем наукового статусу та специфіки соціологічного знання, визначення основних понять та категорій соціологічної науки та професійної термінології.

Метою викладання цього курсу є формування у студентів сучасних знань та уявлень щодо основних напрямків теоретичних та емпіричних досліджень. У результаті вивчення дисципліни студенти опанують правила інтерпретації науково встановлених соціальних фактів, що характеризують стан соціальних систем. Особлива увага приділяється розгляду професійних якостей соціолога, професійної етики соціологічної діяльності.

Навчальним процесом для студентів перших курсів передбачено установчі лекції та семінарські заняття, самостійне опанування теоретичного матеріалу з переліку рекомендованої літератури, а також залік наприкінці курсу.

Під час вивчення курсу “Вступ до спеціальності” студенти повинні:

- одержати змістовну інформацію про місце соціології в системі сучасного суспільствознавства, її роль у процесі пізнання соціальної реальності, а також у прогнозуванні соціальних тенденцій;
- засвоїти систему знань про об’єктивні чинники розвитку соціологічної теорії та роль видатних мислителів у становленні сучасного соціологічного знання;
- знати специфіку соціологічного підходу до вивчення суспільства, соціальних груп, спільнот, організацій, взаємодії особистості та суспільства, соціальних відносин та механізмів їх регуляції;

- вмiти інтерпретувати науково встановленi соціальнi факти, що характеризують стан соціальної системи;
- вмiти розпізнавати, розуміти та оцінювати суспільне життя на основі системного підходу до всебічного бачення соціальних проблем сучасності;
- вільно орієнтуватися в соціальній структурі суспільств;
- отримати інформацію про місце соціолога в сучасному житті суспільства, його функції, обов'язки та призначення, професійні та етичні обов'язки;
- ознайомитися з процесами інституціоналізації світової та вітчизняної соціології: системою соціологічної освіти, діяльністю міжнародних і вітчизняних організацій соціологів та соціологічних дослідницьких центрів.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
вивчення дисципліни
“ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ”

№ пор.	Назва розділу і теми
	Розділ I. Соціологія як наука про суспільство
1	Соціологія як наука. Проблема наукового статусу та специфіки соціологічного знання
2	Концептуальна організація соціологічного знання. Основні рівні соціологічного знання
3	Пізнавальні та практичні функції соціології
	Розділ II. Виникнення, розвиток і сучасний стан соціології як науки
4	Суспільство і соціологія: становлення соціології, її еволюція та сучасний стан
5	Системно-функціональна організація суспільного життя: специфіка соціологічного аналізу економічної системи суспільства
6	Системно-функціональна організація суспільного життя: специфіка соціологічного аналізу політичної системи суспільства
7	Системно-функціональна організація суспільного життя: специфіка соціологічного аналізу духовної сфери суспільного життя
	Розділ III. Інституціоналізація світової та вітчизняної соціології
8	Процес інституціоналізації світової та вітчизняної соціології: система соціологічної освіти, міжнародні і вітчизняні професійні організації соціологів, дослідницькі центри
9	Соціологія як професія. Основні напрямки професійної діяльності соціолога

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни
“ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ”

Розділ І. Соціологія як наука про суспільство

Тема 1. Соціологія як наука. Проблема наукового статусу та специфіки соціологічного знання

Специфіка соціології як наукової дисципліни та наукової галузі сучасного суспільствознавства. Місце та роль соціології в системі соціальних і гуманітарних наук. Соціологічні та позанаукові форми пізнання суспільства. Основні суб'єкти суспільного життя: індивіди, суспільні групи та соціальні інститути. Проблема визначення предмета та об'єкта соціології. Категоріальна система соціології та особливості соціологічних категорій. Основні соціологічні категорії: “суспільство”, “соціальна реальність”, “соціальна структура”, “соціальне явище”, “соціальний процес”, “соціалізація”, “комунікація”, “особистість”.

Література [1; 2; 4; 5; 10–12; 14–16; 18; 21; 23–30; 32; 34; 35; 38–42; 44]

Тема 2. Концептуальна організація соціологічного знання. Основні рівні соціологічного знання

Концептуальна організація соціології: поняття теоретичної та прикладної наукової соціології. Сучасні тлумачення структури соціологічного знання: макро-, мезо- та мікрорівні соціологічного знання. Загальносоціологічна теорія та її роль у пізнанні суспільства. Обґрунтування Р. Мертоном ідеї “теорій середнього рівня” у праці “Соціальна теорія та соціальна структура”. Спеціальні соціологічні теорії, їх різновиди та роль у соціологічному пізнанні. Загальні принципи та методи емпіричного дослідження соціальних явищ. Емпіричні соціологічні дослідження, їх значення та роль у соціологічному пізнанні. Типологія емпіричних соціологічних досліджень: діагностичні, прогностичні та ретроспективні дослідження. Основні методи збирання соціологічної інформації. Основні етапи проведення соціологічного дослідження. Особливості пояснення, подання та оприлюднення соціологічної інформації. Специфіка та

суперечності розвитку соціологічних знань та використання соціологічних даних.

Література [1; 2; 4–6; 8; 10–16; 18; 21; 23–30; 32; 34–38; 40–44]

Тема 3. Пізнавальні та практичні функції соціології

Типологія функцій соціології: пізнавальні та практичні функції. Специфіка та зміст пізнавальних функцій соціології: світоглядної, гносеологічної, пояснювальної, методологічної, критичної, ідеологічної, евристичної, інформаційної, прогностичної та аксіологічної функцій соціології. Специфіка та зміст практичних функцій соціології: експертно-діагностичної, проєктивної, управлінської, освітньої, експериментальної. Роль і практична значущість соціології в процесах демократизації українського суспільства.

Література [1; 2; 4–6; 9–12; 14–16; 23; 24; 26–30; 32; 34; 35; 37; 38; 40–42; 44]

Розділ II. Виникнення, розвиток і сучасний стан соціології як науки

Тема 4. Суспільство і соціологія: становлення соціології, її еволюція та сучасний стан

Гене́за соціології: історичні, політичні та теоретичні передумови формування соціології як науки. Обґрунтування О. Контом наукового статусу соціології: поняття позитивізму. Евристичний потенціал ідеї органіцизму в соціології XIX ст. Концепція соціальної статистики та соціальної динаміки в соціології О. Конта. Теоретичні засади марксистської соціології: економічний детермінізм як метод пізнання суспільства. Принципи еволюціоністської соціології Г. Спенсера. Ідея прогресу в соціології XIX ст. та проблема типології суспільних систем. Проблема соціологічного методу в соціології Е. Дюркгейма. Соціологічні погляди М. Вебера: концепції соціальної дії та ідеального типу. Основні тенденції розвитку об'єктивістських та суб'єктивістських напрямків в соціології XX ст. Феномен мультипарадигмальності в сучасній соціології.

Література [1; 3–5; 7; 8; 15–18; 29; 35; 36; 38; 40; 42; 44]

Тема 5. Системно-функціональна організація суспільного життя: специфіка соціологічного аналізу економічної системи суспільства

Економічні взаємодії як компоненти суспільного життя. Економічна система як чинник суспільного розвитку: поняття та типологія економічних систем. Специфіка та структура економічних відносин. Суб'єкти економічних відносин. Економічні інститути: типологія та функціональна специфіка. Економічні чинники соціальної диференціації. Поняття соціальної стратифікації та соціальної мобільності. Основні типи соціально-економічної нерівності.

Література [5; 13; 15; 25; 29; 35; 37; 38; 40; 44]

Тема 6. Системно-функціональна організація суспільного життя: специфіка соціологічного аналізу політичної системи суспільства

Політичні взаємодії як компоненти суспільного життя. Поняття політичної системи, його соціологічний зміст. Типи політичних систем. Влада як соціальне явище. Інститути політичної системи: держава та політичні партії і рухи. Характеристика політичних інститутів і специфіка їх функціонування в суспільстві.

Література [4; 5; 13; 15; 22; 25; 29; 32; 35; 38; 40; 44]

Тема 7. Системно-функціональна організація суспільного життя: специфіка соціологічного аналізу духовної сфери суспільного життя

Духовні взаємодії як компоненти суспільного життя: їх специфіка та соціокультурний статус. Культура як соціальне явище. Суспільне призначення культури: функції культури як об'єкт соціологічного аналізу. Основні напрямки й тенденції суспільної інституціоналізації культури. Культура як основа соціалізації. Культура і релігія як об'єкти соціологічного аналізу. Культура і традиції як об'єкти соціологічного аналізу. Культура і наука як об'єкти соціологічного аналізу. Культура й повсякденне життя як об'єкти соціологічного аналізу. Культура та ідеологія як об'єкти соціологічного аналізу.

Література [4; 5; 13; 15; 19; 20; 25; 27; 29; 32; 33; 35; 38; 40; 44]

Розділ III. Інституціоналізація світової та вітчизняної соціології

Тема 8. Процес інституціоналізації світової та вітчизняної соціології: система соціологічної освіти, міжнародні і вітчизняні професійні організації соціологів, дослідницькі центри

Особливості процесу інституціоналізації західноєвропейської соціології у другій половині XIX ст. Виникнення і розвиток перших професійних соціологічних центрів в Росії та Україні. Сучасні міжнародні і вітчизняні професійні організації соціологів, їх класифікація та завдання. Сучасні державні та недержавні соціологічні центри в Україні, їх наукова спеціалізація та напрямки дослідницької діяльності. Соціологічна асоціація України, її статус, роль і функції у розвитку вітчизняної соціології.

Література [1; 3; 8; 9; 12; 15; 22; 25–27; 29; 35; 36; 38; 44]

Тема 9. Соціологія як професія. Основні напрямки професійної діяльності соціолога

Специфіка професійної діяльності в соціології. Соціологія як наукова професія. Праця М. Вебера “Наука як покликання та професія”. Сучасні суспільні вимоги до професійних якостей соціолога. Основні напрямки науково-дослідної діяльності соціолога. Викладання соціології як напрям професійної діяльності соціолога. Соціолог як соціальний працівник. Основні напрямки професійної діяльності соціолога в економічній, політичній та культурно-ідеологічній сферах суспільного життя. Особливості професійної підготовки та підвищення кваліфікації соціологів в Україні.

Література [3; 5; 9; 15; 25; 28; 29; 44]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Специфіка соціології як наукової дисципліни.
2. Місце та роль соціології в системі соціальних і гуманітарних наук.
3. Основні суб'єкти суспільного життя: індивіди, суспільні групи та соціальні інститути.
4. Проблема визначення предмета та об'єкта соціології.
5. Категоріальна система соціології та особливості соціологічних категорій.

6. Специфіка соціологічного пізнання.
7. Роль та значення соціології в суспільстві.
8. Основні соціологічні категорії: “суспільство”, “соціальна реальність”, “соціальне явище”, “соціальний процес”.
9. Основні соціологічні категорії: “соціальна структура”, “соціалізація”, “комунікація”, “особистість”.
10. Концептуальна організація соціології: поняття теоретичної та прикладної наукової соціології.
11. Сучасні тлумачення структури соціологічного знання: макро-, мезо- та мікрорівні соціологічного знання.
12. Загальносоціологічна теорія та її роль у пізнанні суспільства.
13. Обґрунтування Р. Мертоном ідеї “теорій середнього рівня” у праці “Соціальна теорія та соціальна структура”.
14. Спеціальні соціологічні теорії, їх різновиди та роль у соціологічному пізнанні.
15. Емпіричні соціологічні дослідження, їх значення та роль у розвитку соціологічного пізнання.
16. Типологія емпіричних соціологічних досліджень: діагностичні, прогностичні і ретроспективні дослідження.
17. Основні методи збирання соціологічної інформації.
18. Основні етапи проведення соціологічного дослідження.
19. Основні вимоги до пояснення, подання та оприлюднення соціологічної інформації.
20. Специфіка та суперечності розвитку соціологічних знань та використання соціологічних даних.
21. Типологія функцій соціології: пізнавальні та практичні функції.
22. Пізнавальні функції соціології як науки: світоглядна, гносеологічна, пояснювальна, ідеологічна.
23. Пізнавальні функції соціології як науки: методологічна, критична, евристична, прогностична та аксіологічна.
24. Практичні функції соціології як науки: експертно-діагностична, управлінська, освітня, експериментальна.
25. Генеза соціології: історичні, політичні та теоретичні передумови формування соціології як науки.
26. Обґрунтування О. Контом наукового статусу соціології, поняття позитивізму.
27. Евристичний потенціал ідеї органіцизму в соціології XIX ст.
28. Концепція соціальної статичності та соціальної динаміки в соціології О. Конта.

29. Теоретичні засади марксистської соціології: економічний детермінізм як метод пізнання суспільства.
30. Принципи еволюціоністської соціології Г. Спенсера.
31. Проблема соціологічного методу Е. Дюркгейма.
32. Соціологічні погляди М. Вебера: концепції соціальної дії та ідеального типу.
33. Об'єктивістські та суб'єктивістські напрямки в соціології.
34. Феномен мультипарадигмальності в сучасній соціології.
35. Економічні взаємодії як компоненти суспільного життя.
36. Економічна система як чинник суспільного розвитку: поняття та типологія економічних систем.
37. Специфіка та структура економічних відносин.
38. Суб'єкти економічних відносин.
39. Економічні інститути: типологія та функціональна специфіка.
40. Економічні чинники соціальної диференціації.
41. Поняття соціальної стратифікації та соціальної мобільності.
42. Основні типи соціально-економічної нерівності.
43. Політичні взаємодії як компоненти суспільного життя.
44. Поняття політичної системи, його соціологічний зміст.
45. Типи політичних систем.
46. Влада як соціальне явище.
47. Інститути політичної системи: держава та політичні партії і рухи.
48. Характеристика політичних інститутів та специфіка їх функціонування в суспільстві.
49. Духовні взаємодії як компоненти суспільного життя, їх специфіка та соціокультурний статус.
50. Культура як соціальне явище.
51. Суспільне призначення культури, функції культури як об'єкт соціологічного аналізу.
52. Культура як основа соціалізації.
53. Культура і релігія як об'єкти соціологічного аналізу.
54. Культура і наука як об'єкти соціологічного аналізу.
55. Культура й повсякденне життя як об'єкти соціологічного аналізу.
56. Особливості процесу інституціоналізації західноєвропейської соціології у другій половині XIX ст.
57. Виникнення та розвиток перших професійних соціологічних центрів в Росії та Україні.
58. Сучасні міжнародні та вітчизняні професійні організації соціологів, їх класифікація та завдання.

59. Специфіка професійної діяльності в соціології.
60. Соціологія як професія. Праця М. Вебера “Наука як покликання та професія”.
61. Сучасні суспільні вимоги до професійних якостей соціолога.
62. Основні напрямки науково-дослідної діяльності соціолога.
63. Викладання соціології як напрям професійної діяльності соціолога.
64. Соціолог як соціальний працівник.
65. Основні напрямки професійної діяльності соціолога в економічній, політичній та культурно-ідеологічній сферах суспільного життя.
66. Особливості професійної підготовки та підвищення кваліфікації соціологів в Україні.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Соціологія як наука. Предмет та об’єкт соціології.
2. Виникнення соціології як науки. Гносеологічні та соціальні передумови становлення соціології.
3. Місце соціології в системі сучасного суспільствознавства.
4. Типологія та класифікація суб’єктів суспільного життя.
5. Структура соціологічного знання. Теоретична та прикладна соціологія.
6. Загальносоціологічна теорія: місце та роль в системі соціологічного знання.
7. Галузеві та спеціальні соціологічні теорії: місце та роль в системі соціологічного знання.
8. Емпіричні соціологічні дослідження: значення та роль у розвитку соціологічного знання.
9. Функції соціології: загальна характеристика.
10. Основні соціологічні категорії та поняття.
11. Ідея прогресу в соціології та типологія соціальних систем.
12. Ідеї та принципи соціологічної концепції О. Конта.
13. Соціологічні погляди К. Маркса.
14. Ідея організму в соціології XIX ст. Принципи еволюціоністської соціології Г. Спенсера.
15. Соціологічні ідеї Е. Дюркгейма: поняття соціологізму та аномії.
16. Соціологічні погляди М. Вебера: концепції соціальної дії та легітимного порядку.

17. Об'єктивістські напрямки в соціології: функціоналізм та теорія конфліктів.
18. Суб'єктивістські напрямки в соціології: символічний інтеракціонізм та феноменологічна соціологія.
19. Соціальна структура суспільства та суспільні відносини як об'єкти соціологічного аналізу.
20. Економічна система суспільства як об'єкт соціологічного аналізу.
21. Поняття соціальної нерівності. Основні типи соціальної нерівності.
22. Концепція соціальної стратифікації П. Сорокіна.
23. Поняття соціальної мобільності. Основні види соціальної мобільності.
24. Політична система суспільства як об'єкт соціологічного аналізу.
25. Духовна сфера суспільного життя як об'єкт соціологічного аналізу: сутність і зміст духовних взаємодій.
26. Культура як соціальне явище.
27. Функції культури як об'єкт соціологічного аналізу.
28. Соціологія як професія. Особливості професійної підготовки соціологів.
29. Основні напрямки професійної діяльності соціолога в економічній, політичній і духовній сферах суспільного життя.
30. Соціологічні служби: класифікація та завдання. Міжнародні та національні професійні організації соціологів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Арон Р. Этапы социологической мысли. — М., 1992.
2. Бауман З. Мыслить социологически. — М., 1996.
3. Вебер М. Наука как призвание и профессия // Избранные произведения. — М., 1990.
4. Волков Ю. Г., Мостовая И. В. Социология. — М., 1998.
5. Гидденс Е. Социология. — К., 1999.
6. Гидденс Э. Устройство общества. — М., 2003.
7. Дюркгейм Э. Метод социологии // О разделении общественного труда. Метод социологии. — М., 1991.
8. Захарченко М. В., Погорілий О. І. Історія соціології (від античності до початку ХХ ст.). — К., 1993.
9. Кондратик Л. Й. Історія соціології України в іменах. — Луцьк, 1996.

10. *Кравченко А. И.* Общая социология. — М., 2002.
11. *Краткий словарь по социологии /* Под ред. Г. М. Гвишиани. — М., 1989.
12. *Лукашевич Н. П., Туленков Н. В.* Социология. — К., 2002.
13. *Лукашевич М. П., Туленков М. В.* Спеціальні та галузеві соціологічні теорії. — К., 1998.
14. *Лукашевич Н. П., Туленков Н. В.* Введение в специальность. — К., 1997.
15. *Масионис Дж.* Социология. — 9-е изд. — СПб., 2004.
16. *Маркевич Д.* Общая социология. — М., 1998.
17. *Маркс К., Энгельс Ф.* Манифест коммунистической партии. — М., 1987.
18. *Мертон Р.* Социальная теория и социальная структура. — К., 1996.
19. *Михайлова Л. И.* Социология культуры. — М., 1999.
20. *Ионин Л. Г.* Социология культуры: путь в новое тысячелетие. — М., 2000.
21. *Парсонс Т.* Система современных обществ. — М., 1998.
22. *Погорілий О. І.* Соціологічна думка ХХ століття. — К., 1996.
23. *Попова И. М.* Социология. Введение в специальность. — К., 1997.
24. *Попова И. М.* Соціологія. Пропедевтичний курс. — К., 1996.
25. *Ритцер Дж.* Современные социологические теории. — 5-е изд. — СПб., 2002.
26. *Ручка А. О., Танчер В. В.* Курс історії теоретичної соціології. — К., 1995.
27. *Система социологического знания /* Сост. Г. В. Щекин — К., 2001.
28. *Смелзер Н.* Проблеми соціології. — Львів, 2003.
29. *Смелзер Н.* Социология. — М., 1994.
30. *Современная западная социология: Словарь.* — М., 1990.
31. *Сорокин П. А.* Человек. Цивилизация. Общество. — М., 1992.
32. *Соціологія /* За ред. С. О. Макеєва — К., 1999.
33. *Соціологія культури: Навч. посіб. /* За ред. О. М. Семашко, В. М. Пічі. — К., Львів, 2002.
34. *Социология: наука об обществе /* Под общ. ред. В. П. Андрущенко, Н. И. Горлача — Х., 1996.
35. *Социология /* Г. В. Осипов и др. — М., 1990.
36. *Тексты по истории социологии XIX – XX веков.* — М., 1994.
37. *Тернер Дж.* Структура социологической теории. — М., 1985.

38. *Тощенко В. Ж.* Социология. — М., 1994.
39. *Уледов А. К.* Социологические законы. — М., 1975.
40. *Фролов С. С.* Социология. — М., 1999.
41. *Харчева В. Г.* Основы социологии. — М., 1997.
42. *Шаповал М.* Загальна соціологія. — К., 1996.
43. *Ядов В. А.* Стратегия социологического исследования. — М., 1998.
44. *Якуба Т. Я.* Социология. — Х., 1994.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Вступ до спеціальності”	4
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Вступ до спеціальності”	5
Питання для самоконтролю.....	8
Теми контрольних робіт	11
Список рекомендованої літератури.....	12

Зам. № ВКЦ-2453

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП